

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบนพื้นที่สูง : กรณีศึกษา ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่” ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อ
- 2.3 แนวคิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการ
- 2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย

2.1.1 ความหมายของพฤติกรรม

สุเมธ เทียววิเศษ (2527) ได้ให้ความหมายของ พฤติกรรม คือ กิริยาอาการที่แสดงออกหรือปฏิกิริยาโต้ตอบที่เกิดขึ้นเมื่อเผชิญกับสิ่งเร้าซึ่งจะออกมาจากภายนอก หรือภายในร่างกายก็ได้ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีสิ่งเร้า กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ มนุษย์ได้แสดงพฤติกรรมออกมาเนื่องจากเกิดแรงจูงใจที่จะตอบสนองความต้องการในสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือมีเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง

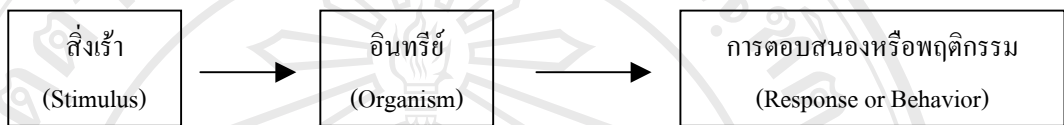
อรพิน แสงสว่าง (2539) ได้ให้ความหมายของ พฤติกรรม (Behavior) เป็นการกระทำที่แสดงออกเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ หรือปฏิกิริยาตอบสนองที่ได้เลือกสรรแล้วว่าเหมาะสมที่สุดสำหรับสถานการณ์นั้นๆ

พฤติกรรมของมนุษย์ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. พฤติกรรมภายนอก คือ พฤติกรรมที่มองเห็นได้ด้วยสายตา เช่น การกระทำ การพูด การเดิน การวิ่ง ซึ่งเป็นลักษณะอาการที่แสดงออกมาให้เห็น และสามารถวัดได้

2. พฤติกรรมภายใน คือ พฤติกรรมที่ไม่สามารถเห็นได้ด้วยสายตา จะอยู่ภายในจิตใจ เช่น การคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ค่านิยม ทักษะคิด เป็นพฤติกรรมที่มองไม่เห็น แต่วัดได้โดยใช้เครื่องมือหรือวิธีการศึกษา

3. ทั้งนี้บุคคลจะแสดงออกพฤติกรรมแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม ซึ่งการรับรู้ทางสังคมมีอิทธิพลสูงอย่างมากต่อพฤติกรรมของบุคคล เพราะเมื่อบุคคลได้รับรู้ทางสังคมมาอย่างไร ก็จะแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการรับรู้ทางสังคมมาเช่นนั้น ด้วยนี้การแสดงพฤติกรรมของบุคคลจึงเป็นผลมาจากการเรียนรู้ผ่านสิ่งเร้าต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปสูตรพื้นฐานของพฤติกรรมได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิ 1 แสดงสูตรพื้นฐานของพฤติกรรม

2.1.2 องค์ประกอบของพฤติกรรม

สุนีย์ สีสวรรณ (2540) กล่าวว่าพฤติกรรมเป็นผลมาจากการเลือกสรรปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุดในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ซึ่งย่อมมีจุดหมายปลายทางที่แน่นอน พฤติกรรมของมนุษย์มีองค์ประกอบ 7 ประการ ได้แก่

1. เป้าหมาย (Goal) เป็นวัตถุประสงค์หรือความต้องการที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม
2. ความพร้อม (Readiness) เป็นระดับของวุฒิภาวะ และความสามารถที่จำเป็นการกระทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการ
3. สถานการณ์ (Situation) เป็นเหตุการณ์ที่เปิดโอกาสที่เลือกทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ
4. การแปลความหมาย (Interpretation) เป็นการพิจารณาสถานการณ์เพื่อเลือกสรรวิธีการที่คิดว่าจะตอบสนองความต้องการมากที่สุด หรือเหมาะสมที่สุด
5. การตอบสนอง (Response) เป็นการดำเนินการทำกิจกรรมที่ได้เลือกสรรแล้ว
6. ผลรับ (Consequence) เป็นผลของการกระทำกิจกรรม ซึ่งอาจตรงตามเป้าหมายหรือไม่ตรง ก็ได้
7. ปฏิกริยาต่อการผิดหวัง (Reaction to thwarting) เป็นปฏิกริยาที่เกิดขึ้นเมื่อไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ ก็จะกลับไปแปลความหมายใหม่ เพื่อเลือกสรรวิธีการที่ตอบสนองความต้องการได้ แต่ถ้ากระทำแล้วหรือพิจารณาแล้ว เห็นว่าเกินความสามารถก็จะเลิกความต้องการนั้น

2.1.3 กระบวนการเกิดพฤติกรรม

ในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้น เกิดกระบวนการทางพฤติกรรมที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะทางพฤติกรรม จำแนกได้เป็น 3 กระบวนการ คือ

1. กระบวนการเรียนรู้ (Perception) คือ กระบวนการที่รับข่าวสารจากสภาพแวดล้อม โดยผ่านทางระบบประสาทสัมผัส กระบวนการนี้จึงรวมการรู้สึก (Sensation) ด้วย

2. กระบวนการรู้ (Cognition) คือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางจิต ที่รวมการเรียนรู้ การจำ การคิด กระบวนการทางจิตจะรวมถึงการพัฒนา กระบวนการรู้จึงเป็น กระบวนการทางปัญญา กระบวนการรับรู้และกระบวนการรู้ นี้ เกิดการตอบสนองทางด้านอารมณ์ เกิดกระบวนการทางด้านอารมณ์ (Affect) ทั้งกระบวนการรับรู้ กระบวนการรู้ และกระบวนการทางอารมณ์ เป็นพฤติกรรมภายใน (Covert behavior)

3. กระบวนการเกิดพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม (Spatial behavior) คือ กระบวนการที่บุคคลมีพฤติกรรมเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมผ่านการกระทำ เป็นที่สังเกตได้จากภายนอกเป็นพฤติกรรมภายนอก (สุनीย์ สี่สุวรรณ, 2540)

นอกจากนี้ อาจกล่าวได้ว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ (พัฒน์ สุจันง, 2522 อ้างใน ชัชพล โพธิ์สุวรรณ, 2542) ได้แก่

1. กลุ่มสังคม (Social Group) ได้แก่ กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนในโรงเรียน กลุ่มเพื่อนร่วมสถาบันเดียวกัน เป็นต้น

2. บุคคลที่เป็นแบบอย่าง (Identification Figure) ได้แก่ พ่อ แม่ พี่น้อง ครู หรือผู้มีชื่อเสียงในสังคม

3. สถานภาพ (Status) อาจเป็นสถานภาพที่สังคมกำหนดให้ เช่น เพศ อายุ ศาสนา ฯลฯ หรืออาจเป็นสถานภาพที่บุคคลนั้นหามาได้ด้วยตนเอง เช่น ยศ ตำแหน่ง ฯลฯ เมื่อบุคคลมีสถานภาพต่างกันพฤติกรรมก็ย่อมแตกต่างกันไปด้วย

4. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น ปัจจุบันมนุษย์นิยมใช้เครื่องทุ่นแรงเพื่อทำงานแทนการใช้แรงงานคนเหมือนก่อน ได้ส่งผลให้พฤติกรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

5. กฎหมาย พฤติกรรมบางอย่างของมนุษย์จะถูกควบคุมโดยกฎหมาย เช่น การสูบบุหรี่บนรถประจำทางในเขตกรุงเทพมหานครถือว่าผิดกฎหมาย ดังนั้น พฤติกรรมการสูบบุหรี่บนรถประจำทางก็จะลดลง

6. ศาสนา แต่ละศาสนามีกฎเกณฑ์ข้อห้ามที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในสถานการณ์อย่างเดียวกัน คนที่นับถือศาสนาต่างกันก็อาจแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันได้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากอิทธิพลของศาสนานั้นเอง

7. ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อต่างๆ ล้วนมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติของบุคคลทั้งสิ้น เช่น ประเพณีในการเลี้ยงเด็กของแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันออกไปตามความเชื่อ
8. สิ่งแวดล้อม คนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมต่างกัน พฤติกรรมย่อมแตกต่างกันด้วย เช่น คนในชนบทกับคนในเมือง เป็นต้น
9. ทักษะ มีอิทธิพลต่อการแสดงออกของมนุษย์ เช่น นักเรียนมีทัศนคติไม่ค่อยดีต่อครูผู้สอนก็มักจะแสดงพฤติกรรมแปลกๆ ออกมา เช่น ไม่ตั้งใจเรียนหรือขาดเรียนเมื่อถึงชั่วโมงที่ครูคนนั้นสอน
10. การเรียนรู้ในจิตวิทยา ถือว่าเป็นพฤติกรรมส่วนมากของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยตลอด ตั้งแต่เด็กจนโต เช่น เด็กเรียนรู้การปฏิบัติตนจากที่ได้ดูตัวอย่างจากผู้ใหญ่

2.1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

1. พันธุกรรม มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอย่างมาก เพราะการเปลี่ยนแปลงด้านความคิดเห็น
2. สิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล เช่น กลุ่มเพื่อน ครอบครัว สถาบัน ประเทศ เป็นต้น
3. วุฒิภาวะ เป็นการพัฒนาตามธรรมชาติของมนุษย์เมื่อวุฒิภาวะเปลี่ยนไป พฤติกรรมของบุคคลก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย
4. การเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ประกอบด้วย ปัจจัยย่อยๆ อีกมากมายที่สำคัญ ได้แก่ สภาพแรงผลักดันทางร่างกาย รางวัลและการลงโทษ การกระทำซ้ำ เคาริ ค่านิยม กลุ่มบุคคล ข่าวสาร การจูงใจ เป็นต้น

2.1.5 การวัดพฤติกรรม

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (อ้างในนิรมล กลับชุ่ม, 2534) ได้กล่าวถึงวิธีการศึกษาพฤติกรรมมี 2 วิธี คือ

1. การศึกษาพฤติกรรมโดยตรง ทำได้ 2 แบบ ดังนี้
 - 1.1 การสังเกตแบบให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว (Direct observation) เช่น ครูสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในห้องเรียน โดยบอกให้นักเรียนในชั้นได้ทราบว่าครูจะสังเกตดูว่าใครทำกิจกรรมอะไรบ้างในห้อง การสังเกตแบบนี้บางคนอาจไม่แสดงพฤติกรรมที่แท้จริงออกมาได้

1.2 การสังเกตแบบธรรมชาติ (Naturalistic observation) คือ การที่บุคคลผู้ต้องการสังเกตพฤติกรรม ไม่ได้กระทำตนเป็นที่รบกวนพฤติกรรมของบุคคลผู้ถูกสังเกต และเป็นไปในลักษณะที่ทำให้ผู้ถูกสังเกตไม่ทราบว่าถูกสังเกตพฤติกรรม การสังเกตแบบนี้จะได้พฤติกรรมที่แท้จริงมาก และจะช่วยให้สามารถนำผลที่ได้ไปอธิบายพฤติกรรมในสถานที่ใกล้เคียงกัน ข้อจำกัดของวิธีสังเกตต้องทำเป็นเวลาดิตต่อกันเป็นจำนวนหลายครั้ง การสังเกตพฤติกรรมทั้งที่ผู้ถูกสังเกตรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ผู้ถูกสังเกตจะต้องมีความละเอียด ต้องสังเกตให้เป็นระบบ และมีการบันทึกเมื่อสังเกตพฤติกรรมได้แล้ว นอกจากนี้ผู้สังเกตจะต้องไม่มีอคติต่อผู้ถูกสังเกต ซึ่งจะช่วยให้ได้ผลการศึกษาที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้

2. การศึกษาพฤติกรรมโดยทางอ้อม แบ่งออกได้หลายวิธี คือ

2.1 การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่ผู้ศึกษาต้องการซักถามข้อมูลจากบุคคล หรือกลุ่มของบุคคล ซึ่งทำได้โดยการซักถาม เสนอหน้ากันโดยตรง หรือมีคนกลางทำหน้าที่ซักถามให้ก็ได้ เช่น ใช้ล่ามสัมภาษณ์คนที่พูดกันคนละภาษา การสัมภาษณ์เพื่อต้องการทราบถึงพฤติกรรมของบุคคลแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การสัมภาษณ์โดยตรง ทำได้โดยผู้สัมภาษณ์ซักถามผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นเรื่องๆ ตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้ อีกประเภทคือ การสัมภาษณ์โดยอ้อม หรือไม่เป็นทางการ ผู้ถูกสัมภาษณ์จะไม่ทราบว่าผู้สัมภาษณ์ต้องการอะไร ผู้สัมภาษณ์จะพูดคุยไปเรื่อยๆ โดยสอดแทรกเรื่องที่จะสัมภาษณ์เมื่อมีโอกาส ซึ่งผู้ตอบจะไม่ได้รู้ตัวว่าเป็นสิ่งที่ผู้สัมภาษณ์เจาะจงที่จะทราบถึงพฤติกรรม วิธีการสัมภาษณ์ทำให้ได้ข้อมูลมากมาย แต่มีข้อจำกัดคือ บางเรื่องผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่ต้องการเปิดเผย

2.2 การใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลเป็นจำนวนมาก และเป็นผู้อ่านออกเขียนได้ หรือสอบถามกับบุคคลที่อยู่กระจัดกระจายมาก นอกจากนี้ยังสามารถถามพฤติกรรมในอดีตหรือต้องการ และเป็นผู้อ่านออกเขียนได้หรือสอบถามกับบุคคลที่อยู่ห่างหรือสอบถามกับบุคคลที่ต้องการทราบแนวโน้มพฤติกรรมในอนาคตได้ ข้อดีอีกประการหนึ่งคือ ผู้ถูกศึกษาสามารถที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ปกปิดหรือพฤติกรรมต่างๆ ที่ไม่ยอมแสดงให้บุคคลอื่นทราบได้โดยวิธีอื่น ซึ่งผู้ถูกศึกษาแน่ใจว่าเป็นความลับ และการใช้แบบสอบถามจะใช้เวลาศึกษาเวลาใดก็ได้

2.3 การทดลอง เป็นการศึกษาพฤติกรรมโดยผู้ถูกศึกษาจะอยู่ในสภาพการควบคุมตามที่ผู้ศึกษาต้องการ โดยสภาพแท้จริงแล้วการควบคุมจะทำได้ในห้องทดลอง แต่ในชุมชนการศึกษาพฤติกรรมของชุมชนโดยควบคุมตัวแปรต่างๆ คงเป็นไปได้น้อยมาก การทดลองในห้องปฏิบัติการจะให้ข้อมูลมีขีดจำกัด ซึ่งบางครั้งอาจนำไปใช้ในสภาพความเป็นจริงได้ไม่เสมอไป แต่วิธีนี้มีประโยชน์มากในการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลทางด้านการแพทย์

2.4 การทำการบันทึก วิธีนี้ทำให้ทราบพฤติกรรมของบุคคล โดยให้บุคคลแต่ละคนทำบันทึกพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งอาจเป็นบันทึกประจำวัน หรือศึกษาพฤติกรรมแต่ละประเภท เช่น พฤติกรรมการกิน พฤติกรรมการทำงาน พฤติกรรมทางสุขภาพ พฤติกรรมทางสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2.1.6 พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2545) อธิบายไว้ว่า การจัดการขยะมูลฝอยนั้นมีวิธีการดำเนินงานอยู่หลายขั้นตอนที่สำคัญๆ ได้แก่

1. การเก็บรวบรวม (Storage and Collection) เริ่มตั้งแต่การเก็บขยะมูลฝอยใส่ไว้ในภาชนะไปจนถึงการรวบรวมขยะมูลฝอยจากแหล่งต่างๆ แล้วนำไปใส่ยานพาหนะเพื่อที่จะขนถ่ายต่อไปยังแหล่งกำจัด หรือทำประโยชน์อื่นๆ แล้วแต่กรณี

2. การขนส่ง (Transportation) เป็นการนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากชุมชนใส่ยานพาหนะแล้วนั้น ไปยังสถานที่กำจัดหรือทำประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งอาจเป็นการขนส่งโดยตรงจากแหล่งกำเนิดเลยทีเดียว หรืออาจขนไปพักรวมไว้ที่ใดที่หนึ่งซึ่งเรียกว่า สถานีขนถ่ายก่อนก็ได้

3. การแปรสภาพ (Processing) เป็นวิธีการที่จะทำให้ขยะมูลฝอยสะดวกแก่การเก็บขนหรือนำไปใช้ทำประโยชน์อย่างอื่น การแปรสภาพนี้อาจทำได้โดยการบดอัดเป็นก้อน คัดแยกเอาส่วนที่ยังใช้ประโยชน์ได้ออกไปใช้ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

4. การกำจัดหรือทำลาย (Disposal) เป็นวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยขั้นสุดท้าย เพื่อให้ขยะมูลฝอยนั้นๆ ไม่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษต่อสภาพแวดล้อมอันมีผลกระทบต่อสุขภาพ และความเป็นอยู่ของมนุษย์ต่อไป

ซึ่งแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยนั้น ในแต่ละขั้นตอนสามารถเลือกวิธีการดำเนินการได้หลายวิธี การพิจารณาเลือกดำเนินการวิธีใดจึงจะมีประสิทธิภาพสูงสุด คือ มูลฝอยถูกเก็บออกไปจากชุมชนอย่างรวดเร็วเรียบร้อย และได้รับการกำจัดด้วยวิธีการที่ถูกต้อง ประหยัด ปลอดภัย ทำให้เกิดผลเสียหายต่อสุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดนั้นต้องมีการพิจารณาถึงองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. ชนิด ปริมาณ และลักษณะของขยะมูลฝอย เช่น ชนิด ปริมาณตามประเภทของกิจกรรม แหล่งกำเนิดและที่เก็บขนได้

2. ค่าใช้จ่าย ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการลงทุน การดำเนินงานและซ่อมแซมบำรุงรักษา

3. ปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ การทำให้เกิดมลพิษแก่ดิน และแหล่งน้ำ มลพิษแก่อากาศ ปัจจัยอื่นๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของมนุษย์
 4. การนำเอาทรัพยากรบางส่วนจากขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ทางด้านพลังงาน ด้านวัสดุ ด้านพื้นที่ดิน
 5. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- และจะเห็นว่าองค์ประกอบที่ควรจะนำมาพิจารณาถึงวิธีในการกำกั้นนั้น ต้องพิจารณาหลายๆ ด้าน ด้วยความรอบคอบและให้เกิดประโยชน์ ตลอดจนประหยัดในทุกๆ ด้าน และสุดท้ายจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่จะต้องสูญเสียไปพร้อมๆ กับวิธีการกำกั้นด้วยนั้นคือ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

2.1.7 แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

จากปัญหาการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยในปัจจุบัน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อติดตามมาในหลายด้าน ทั้งต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นประชาชนทุกคนจึงควรเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ซึ่งแนวทางหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่ดี คือ การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ซึ่งได้แก่ ซึ่งได้แก่ วิธีการต่างๆ เพื่อไม่ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยมากขึ้นโดยไม่จำเป็น และเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเสริมให้การกำจัดขยะมูลฝอยมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นการลดลดปริมาณขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด (Source Reduction) ก่อนที่จะไปแก้ที่ปลายเหตุ (End of Pipe) ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับประธาน ดั่งสิกบุตร (2539) ว่า “การจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดจะเกิดได้ต่อเมื่อผู้สร้างขยะเป็นผู้จัดการขยะด้วยตนเอง” หลักการนี้ต้องการชี้ให้เห็นว่า การจัดการขยะด้วยความรับผิดชอบของประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ หากเขารับรู้ภาระและหน้าที่ที่เขาต้องเกี่ยวข้องในฐานะผู้สร้างขยะ มิใช่การทิ้งขยะตามที่เข้าใจในปัจจุบัน ผู้สร้างขยะควรจะทราบภาระหน้าที่การกำจัดของเสียที่ตนเองสร้างขึ้นให้คืนสู่สิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ซึ่งในคราวเดียวกันเขาก็ควรจะระลึกถึงการใช้ทรัพยากรที่ง่ายต่อการจัดการและกำจัด แต่เท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ประชาชนถูกระบบการจัดการให้มีผู้ทำหน้าที่กำจัดขยะแต่เพียงอย่างเดียว ประชาชนจึงไม่สนใจที่ไปที่มาของขยะ เราจึงเรียกการกำจัดขยะว่าเป็น “การทิ้งขยะ” เป็นความเข้าใจที่ผิดพลาดมานาน และแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด มี ดังนี้ (สมบุญ ษ์ ชันเมือง, 2542)

1. การหลีกเลี่ยง (Reject) คือ การหลีกเลี่ยงหรืองดการใช้และบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม เช่น หลีกเลี่ยงการใช้โฟมในการบรรจุหีบห่อ

2. การลดปริมาณ (Reduce) คือ การลดขนาด จำนวน ปริมาณ วัสดุ ที่จะก่อให้เกิดขยะมูลฝอย เช่น การใช้ตะกร้าในการไปซื้อของ การใช้กระดาษสองหน้าในงานทั่วไป
3. การนำมาใช้ซ้ำ (Reuse) คือ การนำเอาสิ่งของนั้นกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ในสภาพเดิม ของการนำมาใช้ซ้ำ เช่น การนำถุงพลาสติกมาใช้เป็นถุงรวบรวมขยะมูลฝอย การนำขวดมาล้างเพื่อใช้บรรจุน้ำ หรือนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น
4. การซ่อมแซมเพื่อใช้ใหม่ (Repair) คือ การนำของชำรุดเสียหายมาซ่อมแซมปรับปรุงเพื่อให้สามารถใช้งานได้ดังเดิม เช่น การซ่อมแซม เก้าอี้ อุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ เช่น เตาเรีด เป็นต้น
5. การแปรสภาพเพื่อใช้ใหม่ (Recycle) คือ การนำเอาวัสดุที่ไม่ใช้เข้าสู่กระบวนการแปรเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ วิธีบางอย่างไม่ต้องใช้เทคโนโลยีมากนัก เช่น การทำรองเท้า หรือถังรองรับขยะมูลฝอยจากยางรถยนต์ ในบางวิธีต้องนำเข้าสู่กระบวนการแปรสภาพโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น การนำแก้วมาหลอมใหม่ ซึ่งการแปรสภาพใหม่โดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูงนี้ ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นต้นได้โดยการแยกขยะมูลฝอยของตนเอง เพื่อนำไปขายให้ผู้รับซื้อของเก่าในท้องถิ่นซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้ให้ตนเองอีกด้วย

2.1.8 การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

ความเหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน เป็นเรื่องที่มีการกล่าวถึงกันมากในปัจจุบัน แต่ไม่มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัดที่ชัดเจนในการจะวัดความเหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน แต่อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนที่ถูกต้องเหมาะสมควรมีกิจกรรมดังต่อไปนี้ คือ

1) การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยในครัวเรือน

เป็นงานที่กระทำโดยประชาชนก่อนที่จะส่งให้บริการของรัฐเก็บขนและนำไปกำจัดในขั้นต่อไป ระบบการรวบรวมขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาล มีดังนี้ (จรัสญ์ ยาสมุทร อ่างในสมบุรณ์ ชันเมือง, 2542)

1.1 ควรมิภาชนะรองรับขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลไว้ประจำครัวเรือน เพื่อรองรับขยะมูลฝอยไว้ชั่วคราวก่อนที่จะนำไปกำจัดต่อไป สถานที่ตั้งถังรองรับขยะมูลฝอยควรตั้งอยู่ในที่ที่เหมาะสมสะดวกในการทิ้ง หรือการแยกขยะมูลฝอย

1.2 ไม่ควรนำขยะมูลฝอยไปกองทิ้งไว้ตามที่ต่างๆ ภายในบ้านหรือที่สาธารณะ เพราะอาจก่อให้เกิดมลภาวะต่อผู้อื่นและต่อสิ่งแวดล้อม

1.3 ไม่ควรเผาขยะมูลฝอยตามที่ต่างๆ หรือแม้แต่ภายในบริเวณบ้านของตัวเอง เพราะการเผาขยะมูลฝอยทำให้เกิดควันและเขม่า เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

1.4 ควรมีการจัดสถานที่รวบรวมขยะมูลฝอย (Point of Collection) หรือสิ่งของ/วัสดุที่ไม่ใช้แล้วหรือใช้การไม่ได้ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมก่อนที่จะนำไปกำจัดอีกทอดหนึ่งหรือเพื่อนำมาซ่อมแซมปรับปรุงไว้ใช้ประโยชน์ในโอกาสต่อไป

1.5 ขยะมูลฝอยที่เป็นอันตราย เช่น เศษแก้ว ระเบิดโกนที่ใช้แล้ว ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ ฯลฯ ควรมีสถานที่เก็บรวบรวมที่เป็นสัดส่วน ปลอดภัยจากเด็ก สัตว์เลี้ยง และแหล่งพลังงานความร้อนต่างๆ ก่อนนำไปกำจัดควรเก็บใส่ถุงปิดให้มิดชิด และแยกทิ้งต่างหาก

1.6 ถังรองรับขยะมูลฝอยสามารถที่จะคัดแปลงนำภาชนะที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้ว เช่น ถังสี ถังผงซักฟอก ฯลฯ นำมาเป็นถังรองรับขยะมูลฝอยได้

ซึ่งระบบการรวบรวมขยะมูลฝอยในครัวเรือน โดยทั่วไปจะมีอยู่ 3 ระบบ คือ

1. ระบบถังรวม (One – Can System) คือ สร้างเป็นถังรวมเพื่อใช้เป็นที่รวบรวมขยะมูลฝอยทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นขยะมูลฝอยเปียก ขยะมูลฝอยแห้ง และขี้เถ้า
2. ระบบสองถัง (Two - Can System) คือ รวบรวมขยะมูลฝอยโดยใช้ภาชนะ 2 ใบ ใบแรกใส่ขยะมูลฝอยเปียก ใบที่สองใส่ขยะมูลฝอยแห้งและขี้เถ้า
3. ระบบสามถัง (Three – Can System) คือ เก็บรวบรวมขยะมูลฝอย โดยแบ่งแต่ละชนิดใส่ถังตั้งแต่ถังใบไม่ปะปนกัน

และระบบการรวบรวมขยะมูลฝอยที่เป็นที่ยอมรับทั่วไป คือ ระบบสองถัง และระบบสามถัง

2) การคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน

การคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากครัวเรือน เป็นสิ่งสำคัญและจะเกิดอรรถประโยชน์มากกว่าการคัดแยกขยะมูลฝอยที่กองขยะมูลฝอยรวม ณ สถานที่กำจัด เพราะจะใช้พื้นที่น้อยกว่า ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า คุณภาพของวัสดุที่คัดแยกจะดีกว่า และประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่า ซึ่งการแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนสามารถกระทำได้โดย (เทวัญ พัฒนพงศ์ศักดิ์, 2540)

2.1 เศษอาหาร เศษผัก ผลไม้ ควรมีการแยกทิ้งลงในภาชนะที่ฝาปิด ไม้รั่วซึมนำไปเลี้ยงสัตว์ เช่น สุกร ไก่ เป็ด หรือนำไปฝังกลบ

2.2 เศษใบไม้ กิ่งไม้ หญ้า สารอินทรีย์ ที่ย่อยสลายได้ ควรมีสถานที่รวบรวมนำไปทำปุ๋ยหมัก

2.3 เศษกระดาษ ควรแยกประเภทเป็น หนังสือเก่า หนังสือพิมพ์ เศษกระดาษ
กล่องกระดาษแล้วนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เช่น นำไปบริจาค หรือนำไปขาย

2.4 เศษผ้า หรือเสื้อผ้าที่ไม่ใช้แล้ว ควรแยกนำมาทำเป็นผ้าจี๊วทำความสะอาด
สะอาด ผ้าเช็ดมือ นำมาใช้ประโยชน์ เช่น ใช้เป็นถุงรวบรวมขยะมูลฝอย หรือรวบรวมไว้เพื่อขาย

2.5 พลาสติก ได้แก่ ถุงพลาสติก ขวดพลาสติก ภาชนะที่ทำด้วยพลาสติก
ต่างๆ แยกแล้ว นำมาใช้ประโยชน์ เช่น ใช้เป็นถุงรวบรวมขยะมูลฝอย หรือรวบรวมไว้เพื่อขาย

2.6 ขวดแก้ว กระจกเครื่องค้ำต่างๆ เศษโลหะ ควรแยกและนำไปใช้
ประโยชน์ หรือนำไปกำจัด

2.7 ขยะมูลฝอยที่เป็นอันตรายต่างๆ เช่น ชากถ่านไฟฉาย ชากแบตเตอรี่
กระป๋องยาฆ่าแมลง ควรแยกแล้วนำไปกำจัดหรือทำลายตามความเหมาะสม

3) การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์

ในการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์มีหลายวิธีการ ขึ้นอยู่กับสภาพและ
คุณสมบัติของขยะมูลฝอย ความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยี หรือทักษะที่ใช้ ตลอดจนองค์ประกอบ
อื่นๆ เช่น สถานที่ ค่าใช้จ่าย ตลาดรองรับ และความเข้มงวดของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ
สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่ง Gotoh (อ้างใน สมบูรณ์ จันทร์เมือง, 2542) ได้จำแนกไว้เป็น 3 กลุ่ม คือ

3.1 ประเภทขยะมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้เป็นวัตถุดิบใหม่ มี 2 รูปแบบ
ดังนี้

1. การนำขยะมูลฝอยไปใช้ผลิตสินค้าใหม่ในรูปแบบเดิม ได้แก่ เศษ
กระดาษ ใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงานผลิตกระดาษ ขวดที่ปนเปื้อนน้อยจะถูกนำไปหมุนเวียนใช้ใหม่
เมื่อผ่านการทำความสะอาดแล้ว เศษพลาสติกใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงานหลอมพลาสติก เป็นวิธีที่
ช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างและลดปัญหาสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังช่วยให้เกิดการกระจายรายได้
มีการสร้างงานให้กับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในระบบซื้อขายแลกเปลี่ยนแปลงของเก่าอีกด้วย

2. การนำขยะมูลฝอยไปใช้ผลิตสินค้าใหม่โดยเปลี่ยนสภาพไปจากรูปแบบ
เดิม ได้แก่ ขยะมูลฝอยประเภทอินทรีย์สารที่สามารถย่อยสลายได้ ส่วนใหญ่คือ พวกขยะมูลฝอย
สด เช่น เศษพืชผักผลไม้ เศษอาหาร กระดุกสัตว์ มูลสัตว์ต่างๆ จะกระทำโดยการนำไปผลิตเป็น
อาหารสัตว์ หรือนำไปทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ซึ่งนอกจากจะเป็นการลดปริมาณ
ขยะมูลฝอยลงแล้ว ยังเป็นการทำให้เกิดธุรกิจซื้อขายผลิตภัณฑ์ใหม่ และทำให้ต้นทุนในการเลี้ยง
สัตว์และการเกษตรลดลง อีกทั้งยังช่วยลดปัญหาเน่าเสียของขยะมูลฝอยสดที่จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
ได้ในขณะเดียวกันอีกด้วย

3.2 ประเภทขยะมูลฝอยที่สามารถนำไปเป็นพลังงาน จะเป็นขยะมูลฝอยประเภทที่มักจะมีสารประกอบที่สามารถเผาไหม้ปนอยู่จำนวนมาก ได้แก่ ขยะมูลฝอยจำพวกกระดาษ ผ้า พลาสติก

3.3 ประเภทขยะมูลฝอยที่สามารถนำไปปรับปรุงที่ดิน ขยะมูลฝอยที่เหลือจากการนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าใหม่ และการนำไปใช้ประโยชน์ด้านพลังงานแล้ว ส่วนที่เหลือจากนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพื้นที่ได้โดยเฉพาะพื้นที่ที่เป็นหลุมเป็นบ่อพื้นที่ที่ต้องการยกระดับความสูง ซึ่งการนำขยะมูลฝอยไปกลับอย่างถูกหลักสุขาภิบาลในพื้นที่ดังกล่าว นอกจากจะเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยลงแล้ว ยังเป็นการลดปัญหาด้านกลิ่น พาหะนำโรคที่มีสาเหตุมาจากขยะมูลฝอยได้อีกด้วย

จะเห็นได้ว่าการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์เป็นการสร้างคุณค่าขยะมูลฝอยขึ้นมาใหม่ และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวและพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพได้อีกมากในอนาคต เพราะนอกจากเป็นเป็นวิธีการลดปริมาณขยะมูลฝอยแล้ว ยังเป็นการสร้างงาน และเพิ่มรายได้เสริมสร้างคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้ดีขึ้น และเป็นการช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วย ความสำคัญของการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้และเกิดผลดีทั้งในแง่เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการส่งเสริมสนับสนุนในการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ในทุกระดับทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็น ทั้งนี้ อาจมีการใช้มาตรการทางภาษี และและกฏข้อบังคับกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมในการที่จะใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4) การกำจัดขยะมูลฝอย

วิธีการกำจัดขยะมูลฝอย มีวิธีการหลายวิธี ดังนี้

4.1 การกำจัดขยะมูลฝอยแบบฝังกลบ (Sanitary Landfill) คือ การกำจัดด้วยการบดอัดขยะมูลฝอยด้วยเครื่องจักรกล เพื่อให้ขยะมูลฝอยยุบตัวหรือมีความหนาแน่นมากขึ้นเสร็จแล้วมีการบดอัดปิดทับผิวขยะมูลฝอยที่บดอัดแล้วด้วยวัสดุถมกลบ (Cover Material) หรือดินที่มีความเหมาะสมแล้วปล่อยให้ขยะมูลฝอยเกิดการสลายตัวไปอย่างช้าๆ ประมาณ 3-5 ปี หลังจากนั้นสามารถใช้พื้นดินดังกล่าวทำประโยชน์ต่างๆ ได้

4.2 การกำจัดโดยวิธีการหมักทำปุ๋ย (Composting) คือ การย่อยสลายอินทรีย์สารโดยอาศัยขบวนการทางชีววิทยาของจุลินทรีย์ที่ย่อยได้ให้เป็นธาตุอาหารที่ค่อนข้างจะคงรูปโดยมีสีดำค่อนข้างแห้ง และมีคุณค่าในการนำไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพดิน

4.3 การกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีเผา (Incineration) คือ การเผาในเตาเผาที่ ถูกหลักสุขาภิบาล ซึ่งจะทำให้การเผาไหม้เป็นไปอย่างสมบูรณ์ ไม่ทำให้เกิดกลิ่นและควัน รวมทั้ง ไม่ทำให้เกิดปัญหาทางด้านมลภาวะทางอากาศ (Air Pollution) ขึ้นได้

แนวโน้มของการกำจัดขยะมูลฝอยในอนาคต จะเป็นการหลีกเลี่ยงหรือลดปริมาณ ขยะมูลฝอยที่จะเกิดขึ้น ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยน้อยลง และลดการเสี่ยงต่อมลภาวะที่จะเกิดขึ้น จากขยะมูลฝอย อันเป็นลักษณะของการป้องกันและแก้ไขปัญหาคู่ที่ต้นเหตุอย่างแท้จริง

จากแนวคิดพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรม คือ การกระทำ กิริยาอาการที่แสดงออกตอบสนอง หรือโต้ตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อเกิดการรับรู้ หรือเมื่อเผชิญกับสิ่งเร้าทั้งภายนอกและภายใน ที่มากระตุ้นทั้งที่สังเกตได้ เช่น การเดิน การพูด การเขียน และสังเกตไม่ได้ เช่น การฟัง การจำ การคิด เป็นต้น และวิธีดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย ที่สำคัญนั้นเริ่มตั้งแต่ การเก็บรวบรวม การขนส่ง การแปรสภาพ การกำจัดหรือทำลาย โดยแต่ละ ขั้นตอนก็สามารถเลือกวิธีดำเนินการได้หลายวิธี การพิจารณาเลือกวิธีใดจึงจะมีประสิทธิภาพสูงสุด คือ ขยะมูลฝอยถูกเก็บออกไปจากชุมชนอย่างรวดเร็วเรียบร้อย และได้รับการกำจัดด้วยวิธีการที่ ถูกต้อง ประหยัด ปลอดภัย ทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดและ แนวทางหนึ่งที่จะช่วยเสริมให้การกำจัดขยะมูลฝอยมีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอย ที่แหล่งกำเนิดได้ คือ การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด และเป็นการจัดการที่ทำได้ง่ายและ ลื่นไหลเสียค่าใช้จ่ายน้อย แต่ก็ต้องการความร่วมมือจากประชาชนมากที่สุดด้วย และแนวทางในการ จัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด มีดังนี้ 1. การหลีกเลี่ยง 2. การลดปริมาณ 3. การนำมาใช้ซ้ำ 4. การซ่อมเพื่อใช้ใหม่ และ 5. การแปรสภาพเพื่อใช้ใหม่ ซึ่งการกระทำดังกล่าว นอกจากจะทำให้ เกิดผลดีต่อการจัดการขยะมูลฝอยแล้ว ยังเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางขยะมูลฝอยของ ประชาชนที่เหมาะสมด้วย ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอย ควรมีการวางแผนและกระตุ้นให้เกิดการจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ซึ่งสามารถกระทำได้หลายๆ วิธีและควร ทำพร้อมๆ กัน อาจจัดทำเป็นโครงการณรงค์ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก โดยอาศัยการประชาสัมพันธ์ตามสื่อที่มีอยู่ เช่น การประชาสัมพันธ์โดยใช้โปสเตอร์ติดประกาศ ตามสถานที่ราชการ จัดให้มีเสียงตามสาย หรือมีการรณรงค์ให้ความรู้ด้านการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด แก่ นักเรียนในสถานศึกษา ตลอดจนการรณรงค์ส่งเสริมการใช้วัสดุที่เหมาะสมในกิจกรรมที่สำคัญต่างๆ เป็นต้น สำหรับการศึกษาครั้งนี้ จะใช้วิธีการศึกษาพฤติกรรมทางอ้อม โดยใช้แบบสอบถามเป็น เครื่องมือประกอบการศึกษา

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อ

การรับรู้เป็นกระบวนการทางจิตที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ได้รับ เป็นกระบวนการเลือกรับข่าวสาร การจัดข่าวสารเข้าด้วยกัน และการตีความข่าวสารที่ได้รับตามความเข้าใจและความรู้สึกของตนเอง การรับรู้เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม การสื่อสาร ทักษะคิด และความคาดหวังของผู้สื่อสาร ซึ่งการรับรู้ของแต่ละคนแต่ละกลุ่มมีความต่างกัน ความล้มเหลวของการสื่อสารจึงอาจเกิดขึ้นได้ หากเราไม่ยอมรับความแตกต่างในเรื่องการรับรู้ของแต่ละคน ทั้งนี้ คนเราไม่สามารถให้ความสนใจกับสิ่งต่างๆ รอบตัวได้ทั้งหมด แต่จะเลือกรับรู้เพียงบางส่วนเท่านั้น แต่ทุกคนมีความสนใจและรับรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวต่างกัน ฉะนั้นเมื่อได้รับข่าวสารเดียวกัน ผู้รับสารสองคนอาจให้ความสนใจและรับรู้ข่าวสารเดียวกันต่างกัน หากการรับรู้ต่างกันมากการตีความสารต่างๆ ก็จะเป็นไปคนละทางเกิดปัญหาการสร้างความเข้าใจต่อกันและเป็นผลให้การสื่อสารไม่สัมฤทธิ์ผล (วิภาดา เจริญลาภ, 2539)

2.2.1 ลักษณะของสื่อที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

โรเจอร์ (Roger, 1983 อ้างใน ชลพกา เศรษฐพิทยากุล, 2548) กล่าวว่า การสื่อสารหมายถึง กระบวนการที่ความคิดข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสารไปยังผู้รับสาร ด้วยเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางประการของผู้รับสาร โดยที่ผลของการสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ประการ คือ เปลี่ยนแปลงการรับรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรมของผู้รับสาร

องค์ประกอบที่จำเป็นในการสื่อความหมาย จะมีอยู่ 4 อย่าง คือ

1) ผู้ส่งสาร (Source, Sender, Originator) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่เป็นผู้ให้ข่าวสารเป็นต้นตอของข่าวสาร ผู้ส่งข่าวในด้านสื่อมวลชน คือ ผู้จัดทำหนังสือพิมพ์ ผู้จัดรายการวิทยุ โทรทัศน์

2) ตัวข่าวสาร(Message) หรือข้อมูล (Information) ได้แก่ ข้อเท็จจริง แนวคิด สัญลักษณ์ ความรู้สึก อารมณ์ ฯลฯ ทั้งที่เป็นถ้อยคำ ภาษาและที่ไม่ใช่ถ้อยคำภาษา

3) ช่องทาง (Channel) หรือสื่อ (Media) หมายถึง ช่องทางหรือสิ่งที่จะช่วยในการถ่ายทอดข่าวสาร เป็นไปได้โดยสะดวกและถูกต้องตามความชัดเจนตามความประสงค์ของผู้ส่งข่าวสาร ได้แก่ เครื่องมือที่ทำให้ผู้รับสารมองเห็น ได้ยิน และสัมผัสกับข่าวสารมากที่สุด ดังนั้นจึงเป็นการอธิบาย เขียนจดหมาย โทรศัพท์ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ

4) ผู้รับสาร (Receive) คือ บุคคลผู้ได้รับข่าวสารที่ผู้ส่งข่าวสารส่งมาให้ผู้รับข่าวสารจากสื่อมวลชน คือ ผู้ชมโทรทัศน์ ผู้ฟังวิทยุ และผู้อ่านหนังสือพิมพ์ ตามปรกติเมื่อผู้รับสารได้

รับสารแล้วจะมีปฏิกิริยาเป็นข้อมูลย้อนกลับ (feedback) กระบวนการสื่อความหมายจะได้ผลมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับผู้รับข่าวสารด้วย ถ้าผู้รับข่าวสารไม่สนใจ ไม่ตั้งใจที่จะดู ฟัง และรับข่าวสาร การสื่อความหมายก็จะไม่ได้ผลหรือสื่อความหมายในทางที่ผิด (สงวนศรี วิรัชชัย อ่างใน ชลพกา เศรษฐพิทยากุล, 2548)

การได้รับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมจึงหมายความว่า กระบวนการส่งข่าวสารข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม โดยผ่านทางสื่อมวลชนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ จิตลักษณะและพฤติกรรมในผู้รับสาร ในปัจจุบันมีความเจริญทางเทคโนโลยีค่อนข้างสูง สื่อมวลชนเข้าถึงตัวสมาชิกได้อย่างรวดเร็ว หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จึงได้ใช้การสื่อสารเป็นช่องทางในการเผยแพร่ความรู้และรณรงค์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมากมาย สำหรับในการวิจัยในครั้งนี้ทำการศึกษาสื่อที่เป็นบุคคล วิทยู โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ต่างๆ หอกระจายข่าวของหมู่บ้าน เท่านั้น

สื่อมวลชนต่างๆ เหล่านี้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมนุษย์ตลอดเวลา และได้ส่งผลต่อการเรียนรู้ของบุคคลทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว ซึ่งซิมบาโด (Zimbardo, อ่างใน ชลพกา เศรษฐพิทยากุล, 2548) กล่าวถึงอิทธิพลของการเสนอข่าวสารบ่อยครั้งไว้ในทฤษฎีเกี่ยวกับ Familiarity ว่า การที่สารนั้นๆ มีการเสนอเนื้อหาผ่านสื่อต่างๆ ซ้ำกันบ่อยๆ จะทำให้เกิดความคุ้นเคยกับข่าวสาร อันก่อให้เกิดความสนใจ ความเข้าใจและการยอมรับ ซึ่งนับว่าขั้นตอนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปตามเนื้อหาที่น่าเสนอนั้นๆ หากเป็นเนื้อหาที่ดีมีการโน้มน้าวใจให้เกิดการกระทำตามก็จะมีการปฏิบัติตามคำแนะนำนั้นๆ ในที่สุด เช่นเดียวกับแมคไกวอร์ (McGuire, 1969 อ่างใน ชลพกา เศรษฐพิทยากุล, 2548) นักจิตวิทยาสังคมคนสำคัญในปัจจุบัน ได้กำหนดขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงผู้รับไว้ 5 ขั้นตอน คือ

- 1) การสนใจรับสาร
- 2) การเข้าใจเนื้อความ
- 3) การยอมเปลี่ยนตาม
- 4) การเก็บจำ
- 5) การกระทำ

แสดงว่าอิทธิพลของสื่อมวลชนกับผู้รับจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ และในบางกรณีจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการกระทำด้วย อันเป็นขั้นตอนที่สืบเนื่องกัน

จากแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อ สามารถสรุปได้ว่า การรับรู้เป็นตัวกำหนด พฤติกรรม การสื่อสาร ทัศนคติ และความคาดหวังของผู้สื่อสาร ซึ่งการรับรู้ของแต่ละคนแต่ละกลุ่มจะมีความต่างกัน ดังนั้น ในการเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ โดยผ่านสื่อมวลชนนั้น ควรนำเสนออย่างต่อเนื่อง ซ้ำกันบ่อยๆ จะทำให้เกิดความคุ้นเคยกับข่าวสารอันจะก่อให้เกิดความสนใจ

เข้าใจและยอมรับในที่สุด และในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อบุคคลและสื่อมวลชน ซึ่งผู้ศึกษาคิดว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อจะมีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของ ประชาชนบนพื้นที่สูง ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

2.3 แนวคิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการ

2.3.1 ความหมายของความรู้

ประกาเพ็ญ สุวรรณ (อ้างในร่วมศักดิ์ ยะใหม่วงศ์, 2543) กล่าวว่า ความรู้ (Knowledge) เป็นพฤติกรรมขั้นต้น ซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้ อาจจะได้จากการฝึกหรือการมองเห็น ได้ยิน จำได้

พจนานุกรมทางการศึกษา (Morris, 1986) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า หมายถึง ข้อเท็จจริง (Fact) ความเข้าใจที่ได้รับจากประสบการณ์และเป็นข้อมูลต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับ ตลอดจนรวบรวมสะสมไว้จากประสบการณ์ต่างๆ

ความรู้ถูกแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ความรู้เฉพาะสิ่ง ซึ่งเป็นความสามารถระลึกหรือจำได้ในเรื่องเกี่ยวกับคำศัพท์เฉพาะสิ่งและข้อเท็จจริงเฉพาะสิ่ง
2. ความรู้เรื่องวิถีและวิธีการเกี่ยวกับแบบแผนนิยม แนวโน้มและลำดับเหตุการณ์
3. ความรู้เรื่องสากล และนามธรรมในสาขาต่างๆ เป็นความรู้ความสามารถในเรื่องแผน และรูปแบบที่สำคัญทั้งที่เป็น โครงสร้าง ทฤษฎี และข้อสรุป

Bloom et al (อ้างในสมบุญรณ์ ชันเมือง, 2542) ได้จัดระดับความรู้ ตามวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับความรู้ ความคิด และการนำความรู้ไปประยุกต์ ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) เป็นความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความของสิ่งต่างๆ และความรู้เกี่ยวกับวิธีการที่จะใช้เกี่ยวกับเฉพาะสิ่ง
2. ความเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง การมีความเข้าใจในความรู้ที่เรียน โดยสามารถอธิบายคำพูดของตนเอง
3. การนำความรู้ไปประยุกต์ (Application) หมายถึง ความสามารถจะนำสิ่งที่เรียนรู้อมาใช้ในประสบการณ์ชีวิตประจำวัน
4. การวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง ความสามารถที่แบ่งที่ตรงได้เรียนรู้อออกเป็น ส่วนย่อย และแสดงความสัมพันธ์ของส่วนย่อยเหล่านั้น

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง ความสามารถที่จะรวบรวมสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือประสบการณ์เข้าเป็นสิ่งใหม่

6. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง ความสามารถที่จะใช้ความรู้ที่ได้เรียนมาในการตัดสินวินิจฉัยคุณค่าของสิ่งที่ได้เรียนรู้

2.3.2 การวัดความรู้

เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้มีหลายชนิด แต่ละชนิดมีความเหมาะสมกับการวัดความรู้ตามคุณลักษณะที่แตกต่างกันออกไป การวัดความรู้ที่นิยมกันโดยทั่วไป คือ การวัดหรือข้อสอบแบบวัดหรือทดสอบ ถือว่าเป็นสิ่งเร้าที่นำไปให้ผู้ถูกสอบให้แสดงอาการตอบสนองออกมาด้วยพฤติกรรมบางอย่าง เพื่อให้สามารถสังเกตเห็นหรือสามารถนับจำนวนปริมาณได้ เพื่อนำไปแทนอันดับหรือคุณลักษณะของบุคคลนั้น รูปแบบของแบบทดสอบมีอยู่ 3 ลักษณะ ดังนี้ (สุนีย์ สีสวรรณ, 2540)

1. แบบทดสอบปากเปล่า เป็นการทดสอบโดยใช้การโต้ตอบด้วยวาจา หรือคำพูดระหว่างผู้ทำการทดสอบกับผู้ถูกทดสอบโดยตรง หรือบางครั้งเรียกว่า การสัมภาษณ์
2. แบบทดสอบข้อเขียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ
 - 2.1 แบบความเรียง เป็นแบบที่ต้องการให้ผู้ตอบอธิบาย บรรยายเรื่องราว ประพันธ์หรือวิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวเกี่ยวกับความรู้นั้น
 - 2.2 แบบจำกัดความ เป็นข้อสอบที่ให้ผู้ตอบพิจารณาเปรียบเทียบตัดสินข้อความหรือรายละเอียดต่างๆ มี 4 แบบ คือ ถูกผิด แบบเติมคำ แบบจับคู่ และแบบเลือกตอบ
3. ข้อสอบภาคปฏิบัติ เป็นข้อสอบที่ไม่ได้ต้องการให้ผู้สอบตอบสนองออกมาด้วยคำพูดหรือเขียนเครื่องหมายใดๆ แต่มุ่งให้แสดงพฤติกรรมด้วยการกระทำจริง มักเป็นข้อสอบในเนื้อหาวิชาที่ต้องการให้ปฏิบัติจริง

2.3.3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการ

การขาดความรู้ความเข้าใจในปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเพิ่มปริมาณของขยะมูลฝอยในชุมชน สื่อสารมวลชน โดยเฉพาะวิทยุ และโทรทัศน์ เป็นสื่อที่ทำให้คนในสังคมโดยทั่วไปชอบความสะดวกสบายให้แก่ตนเอง การจับจ่ายใช้สอยของพ่อบ้าน แม่บ้าน และประชาชนทั่วไป ใช้ถุงพลาสติกในการใส่ของ เพราะง่าย คล่องตัว และสะดวกในการพกพาไปในที่ต่างๆ เมื่อเสร็จภารกิจแล้วถุงพลาสติกดังกล่าวเป็นมูลฝอยไปโดยสภาพ และพบเห็นเกลื่อนบริเวณต่างๆ เช่น บ้านเรือน ชุมชน ถนนหรือแม่น้ำ ลำคลอง หาก

สื่อมวลชนจะช่วยประชาสัมพันธ์ให้เห็นสิ่งที่เกิดโทษอย่างมหันต์จากการใช้ถุงพลาสติก จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในระดับหนึ่งในการช่วยกันกำจัดขยะมูลฝอยและกากของเสียได้ และอีกลักษณะหนึ่งที่พบเห็นคือ การทิ้งขยะมูลฝอยที่ไม่เป็นที่เป็นทาง ทำให้เกิดการเพิ่มปริมาณของขยะมูลฝอยอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนและประชาชนในชุมชน (อรุณรัศมี จันทราช, 2543)

2.3.4 ความหมายของขยะมูลฝอย

ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “มูลฝอย” หมายถึงเศษสิ่งของที่ทิ้งแล้ว หยากเยื่อ และคำว่า “ขยะ” หมายถึง หยากเยื่อมูลฝอย จะเห็นว่าตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของสองคำนี้เหมือนกัน ใช้แทนกันได้ ในทางวิชาการจะใช้คำว่า “ขยะมูลฝอย” ซึ่งหมายถึง บรรดาสิ่งของที่ไม่ต้องการใช้แล้ว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของแข็ง จะเนาเปื่อยหรือไม่ก็ตาม รวมตลอดถึง เถ้า ซากสัตว์ มูลสัตว์ ฟันละออง และเศษวัสดุที่ทิ้งแล้วจากบ้านเรือน ที่พักอาศัย สถานที่ต่างๆ รวมถึง สถานที่สาธารณะ ตลาด และโรงงาน อุตสาหกรรม ยกเว้น อูจจาระ และปัสสาวะของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งปฏิภูลที่ต้องการเก็บและกำจัดที่แตกต่างไปจากวิธีการกำจัดขยะมูลฝอย (เอกสารการสอนชุดวิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม, 2527)

สมทิพย์ คำนธีรวิชัย (2541) ให้ความหมายของมูลฝอยไว้ได้เหมาะสมว่า หมายถึง “...วัสดุเหลือใช้ ที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ หรือกระบวนการผลิตทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เช่น มูลฝอยในชุมชน มูลฝอยหรือของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม มูลฝอยติดเชื้อ เป็นต้น”

แต่ความหมายของ “มูลฝอย” หรือ “ของเสียแข็ง” (Solid Waste) ที่ได้รับการยึดถือเป็นทางการ ส่วนใหญ่มักใช้ตามที่พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กำหนดไว้ว่า มูลฝอยหมายถึง “เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึง สิ่งอื่นใดซึ่งเก็บกวาดจากถนน ตลาดที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น”

แม้ “มูลฝอย” จะถูกใช้เป็นคำที่เป็นทางการ แต่เนื่องเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง ทำให้มีผู้ใช้คำอื่นๆ แทนคำว่ามูลฝอยเป็นอันมาก อาทิ คำว่า “ขยะ” “ขยะมูลฝอย” “หยากเยื่อ” “กากของเสีย” “สิ่งปฏิภูล” แต่โดยทั่วไปชาวบ้านไม่ใช้คำว่า “มูลฝอย” เหมือนทางราชการแต่จะใช้คำว่า “ขยะ” แทน

2.3.5 ชนิดและประเภทของขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอยอาจจะขนาดต่างๆ กัน ตั้งแต่ขนาดตัวถังรถยนต์ไปจนถึงขนาดเล็กพวกฝุ่นละออง ซึ่งก็เป็นขยะมูลฝอยทั้งสิ้น การแบ่งชนิดของขยะมูลฝอย อาจแบ่งออกเป็นชนิดต่างๆ ได้ดังนี้ พิชิต สกุตพรหมณ์ (อ้างใน ธนพร พนาคุปต์, 2538)

1. ขยะสด ได้แก่ ขยะพวกเศษอาหาร พืชผัก เศษเนื้อสัตว์ ขยะดังกล่าวได้จากการเตรียมการปรุง และเศษที่เหลือจากการรับประทานแล้ว นอกจากนั้นขยะสดยังเกิดจากตลาด สถานที่จำหน่ายอาหารสด และสถานที่เก็บและจำหน่ายอาหารอีกด้วย ขยะสดประกอบด้วย อินทรีย์วัตถุพวกที่สลายตัวได้ง่าย หากปล่อยทิ้งไว้นานเกินไปก็จะเกิดการเน่าเปื่อย สังกลิ้นเหม็นรบกวนได้ จึงควรกำจัดในเวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมง

2. ขยะแห้ง ได้แก่ พวกเศษแก้ว กระจบ้อง ขวด ไม้ ถัง กระจดาช พลาสติก โลหะต่างๆ โดยปกติแล้วขยะแห้งจะมีความชื้นและน้ำหนักโดยเฉลี่ยน้อยกว่าขยะสด ส่วนใหญ่จะมีสารที่สลายตัวยากหรือไม่สลายตัวปะปนมาด้วย บางส่วนของขยะแห้งสามารถเผาทำลายได้ จึงทำให้อาจเกิดอัตรักภัยได้ การเก็บขยะแห้งเพื่อนำไปกำจัด อาจทำในช่วงเวลาที่นานกว่าขยะสด เช่น อาจเก็บเพียงสัปดาห์ละ 1 ครั้ง หรือนานกว่านั้นก็ได้

3. เถ้า ได้แก่ เศษหรือกากที่เหลือจากการเผาไหม้แล้ว ได้แก่ พวกกากเชื้อเพลิง เช่น เถ้า เถ้าแกลบ ละอองเขม่า และพวกกากที่เหลือจากเตาเผาขยะการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงบางชนิด จะเกิดเถ้าบิน (Fly ashes) ทำให้เกิดมลภาวะในบรรยากาศและอาจก่อเหตุรำคาญแก่ชุมชนได้

4. ขยะจากโรงงานอุตสาหกรรม ขยะจากโรงงานอุตสาหกรรมจะมีปริมาณ และคุณภาพแตกต่างกันไปตามขนาดและกิจกรรมของโรงงาน เช่น โรงงานน้ำอัดลม มักจะมีขยะจำพวกแก้ว เศษไม้ ฝาจาก โรงงานอาหารสำเร็จรูปบรรจุกระจบ้อง ก็จะมีขยะทั้งสดและแห้ง เช่น เศษเนื้อสัตว์ เปลือกและเศษผลไม้ เศษเหล็ก เป็นต้น โรงงานจึงควรมีวิธีในการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีที่ถูกต้องเหมาะสม โดยไม่ก่อเหตุรำคาญหรืออันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

5. ซากสัตว์ ซากสัตว์ชนิดต่างๆ ถือว่าเป็นขยะที่มีอันตราย ซึ่งจำเป็นจะต้องกำจัดอย่างถูกต้องเหมาะสม เพราะอาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญ เนื่องจากกลิ่นเหม็น และเชื้อโรคบางชนิดอาจแพร่กระจายขึ้นได้ ในบางประเทศถือว่าซากสัตว์เป็นขยะชนิดพิเศษที่มีการเก็บรวบรวมและกำจัดแยกต่างหากจากขยะชนิดอื่นๆ สำหรับซากสัตว์ที่ตายเพราะโรคระบาด จำเป็นต้องได้รับการกำจัดเป็นพิเศษ

6. ขยะจากถนน ที่เก็บรวบรวมได้จากถนน ส่วนใหญ่จะเป็นพวกใบไม้ เปลือกผลไม้ เศษกระจดาชและดิน การดูแลจำเป็นต้องมีการเก็บรวบรวมขยะชนิดต่างๆ ไปกำจัด ถ้าปล่อยทิ้งไว้จะถูกน้ำฝนพัดพาลงสู่ท่อน้ำสาธารณะ ทำให้อ่อนน้ำอุดตันได้ง่าย การกวาดถนนโดยไม่มีการ

ทำให้เป็ยกขึ้นเสียก่อนจะทำให้ฝุ่นละอองฟุ้งกระจายได้ โดยเฉพาะฝุ่นที่มีเชื้อจุลินทรีย์ปะปนอยู่จะ ทำให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรคได้โดยง่าย

7. ขยะจากการกสิกรรม ได้แก่ พวกของแข็งที่เป็นสิ่งปฏิภูลอันอาจเกิดจาก กิจกรรมด้านการเกษตรชนิดต่างๆ เช่น เศษพืช หญ้า ฟาง มูลสัตว์ เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นพวก อินทรีย์วัตถุที่ย่อยสลายได้ เมื่อปล่อยทิ้งไว้ก็จะเกิดการเน่าเปื่อยผุพัง และเกิดกลิ่นเหม็นจนเป็นเหตุ รำคาญได้ และยังเป็นต้นเหตุมลภาวะทางน้ำและดินได้อีกด้วย

8. ของใช้ชำรุด ได้แก่ ชิ้นส่วนของรถยนต์ ยางรถยนต์เก่าที่เสื่อมสภาพแล้ว เต้าไฟชำรุด ตู้เย็นชำรุด เฟอร์นิเจอร์ชำรุด ต้นไม้และกิ่งไม้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นขยะที่เกิดจาก ชุมชน บางชนิดต้องใช้เวลาในการผุพังสัณสภาพ ทำให้เปลืองพื้นที่ บางชนิดขังน้ำได้ เป็น แหล่งเพาะพันธุ์ของยุง เช่น ยางรถยนต์เก่า บางชนิดต้องทำการจัดเก็บและทำลายเป็นพิเศษ

9. ซากรถยนต์ โลกปัจจุบันมักจะประสบกับปัญหาเกี่ยวกับซากรถยนต์ที่เจ้าของ ไม่อาจกำจัดให้หมดไปได้ มักปล่อยทิ้งไว้ทำให้เกิดการสิ้นเปลืองพื้นที่ หรือกีดขวางทางจราจรขึ้นได้ ปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องจัดตั้งหน่วยงานสำหรับเก็บและทำลายซากรถยนต์ขึ้น โดยเฉพาะ

10. เศษสิ่งก่อสร้าง ได้แก่ พวกเศษไม้ เศษโลหะ เศษอิฐ และชิ้นส่วนของ คอนกรีต ส่วนใหญ่จะย่อยสลายไม่ได้ ทำให้กีดขวาง ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและไม่น่าดู โดยปกตินิยมไปกำจัดโดยถมที่ลุ่ม หรือใช้ปรับปรุงพื้นที่

11. ขยะพิเศษ หมายถึง สิ่งปฏิภูลจำพวกขยะที่มีอันตราย เนื่องจากมีการปนเปื้อน ด้วยเชื้อโรค สารเคมี กัมมันตรังสี หรือเป็นขยะจำพวกเอกสารลับ หรือเอกสารสำคัญที่ต้องทำลาย ขยะพิเศษดังกล่าวนี้ บางชนิดมีอันตรายสูงมาก ต้องใช้ถังขยะทำขึ้นเป็นพิเศษ ให้สามารถป้องกันการ แพร่กระจายของเชื้อโรคและสารเคมีได้ ไม่ควรนำไปรวบรวมและกำจัดร่วมกับขยะชนิดอื่นๆ

12. กากตะกอนจากน้ำโสโครก ถือเป็นขยะชนิดหนึ่งที่ต้องกำจัดให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมได้ เพราะกากตะกอนของน้ำโสโครก นอกจากจะมี อินทรีย์วัตถุที่ย่อยสลายได้ปะปนมาด้วยจำนวนหนึ่ง ก็ยังอาจมีเชื้อโรคหรือสารเคมีที่เป็นพิษปะปน มาด้วย

หากแบ่งขยะมูลฝอยตามแหล่งกำเนิดสามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้ (บุญถ้วน แก้วปิ่นตา, 2541)

1. ขยะมูลฝอยจากแหล่งเกษตรกรรม (Agriculture Waste) ของเหลือใช้ หรือขยะ มูลฝอยที่เกิดจากแหล่งเกษตรกรรม เช่น เมล็ดพืช ผัก ผลไม้ เศษกิ่งใบไม้ ฯลฯ เป็นต้น ส่วนใหญ่จะ ถูกทิ้งอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรม หรือของเหลือใช้จากการเกษตรบางชนิด ซึ่งอาจนำมาใช้ผลิตเป็น

อาหารสัตว์หรือนำมาใช้คลุมดิน ปัจจุบันนี้ขยะมูลฝอยจากแหล่งเกษตรกรรมบางครั้งอาจมีขยะที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพปะปนอยู่ได้ เช่น ภาชนะบรรจุสารพิษกำจัดศัตรูพืช

2. ขยะมูลฝอยจากแหล่งอุตสาหกรรม (Industrial Waste) เป็นขยะมูลฝอยที่เกิดจากกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันหน่วยป้องกันสิ่งแวดล้อมแห่งสหรัฐอเมริกาคาดคะเนว่า การเพิ่มปริมาณขยะมูลฝอยอุตสาหกรรมมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 3 ต่อปี

3. ขยะมูลฝอยจากโรงพยาบาล (Hospital Waste) ได้แก่ ของเสียดัดเชื้อที่สัมผัสกับเลือด หรือน้ำเหลืองของคนไข้ ซึ่งอาจเป็นแหล่งแพร่กระจายเชื้อโรคได้

4. ขยะมูลฝอยจากชุมชน (Municipalities Waste or Domestic Waste) เป็นขยะมูลฝอยที่มาจากแหล่งชุมชน ผลิตจากบ้าน แหล่งธุรกิจ การบริการและสถาบันต่างๆ ในชุมชนจะมีลักษณะ ชนิด องค์ประกอบปะปนกันหลายชนิด เช่น แก้ว ฝา กระดาษ โลหะ ยาง หนัง เป็นต้น

2.3.6 ขยะมูลฝอยอันตราย

ปัจจุบันการเพิ่มปริมาณประชากร และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอยอันตรายประเภทต่างๆ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะขยะมูลฝอยอันตรายจากบ้านเรือน ซึ่งหากไม่ได้รับการกำจัดอย่างถูกวิธี อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของคนและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้

ซึ่งขยะมูลฝอยอันตราย คือขยะที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ขยะอันตรายจากบ้านเรือน เช่น ถ่านไฟฉายที่หมดอายุการใช้งานแล้ว ระเบิด ยางฆ่าแมลง ยารักษาโรคที่หมดอายุแล้ว หลอดไฟหมดอายุ โดยเฉพาะหลอดเรืองแสง ซึ่งมีการฉาบสารวาวแสง ซึ่งหากหลอดชำรุดจะทำให้สารนี้ออกมาเป็นอันตรายได้ แบตเตอรี่ที่หมดอายุ เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ชำรุด น้ำมันเครื่องเก่า เป็นต้น และประเภทที่ 2 คือ ขยะอันตรายจากสถานพยาบาล ซึ่งเรียกกันทางวิชาการว่า "ขยะติดเชื้อ" ซึ่ง ได้แก่ ขยะที่ปนเปื้อนเลือด หนอง เสมหะของเหลวจากร่างกายผู้ป่วย ผ้าทำแผล สำลี เข็มฉีดยา ขวดน้ำเกลือ ที่ใช้แล้ว เป็นต้น ซึ่งวิธีการที่จะกำจัดขยะอันตรายนั้นมีหลากหลายวิธีด้วยกัน แต่ขั้นตอนที่สำคัญที่สุด คือการทิ้ง ซึ่งสามารถทำได้ง่าย ๆ โดยนำขยะอันตรายใส่ถุงขยะให้มิดชิด และนำไปทิ้งในถังขยะพิเศษซึ่งทางการจัดไว้ให้สำหรับทิ้งขยะประเภทขยะอันตรายเท่านั้น ซึ่งการกำจัดในขั้นต่อไปจะเป็นหน้าที่ของรัฐบาลในหน่วยที่มีหน้าที่กำจัดขยะอันตรายโดยเฉพาะ

อันตรายจากขยะมูลฝอยอันตราย สรุปได้ ดังนี้ บำรุง รื่นบรรเทิง (อ้างใน ธนพร พนาคุปต์, 2538)

1. ขยะมูลฝอยอันตรายบางชนิด หากจัดการไม่ถูกวิธี อาจทำให้เกิดการเจ็บป่วยรุนแรง และเจ็บพลัน หรือทำให้เสียชีวิตได้ เช่น

1.1 พิษภัยจากแมงกานีส พบได้จากถ่านไฟฉาย ตะกอนสี เครื่องเคลือบดินเผา ฯลฯ มีผลต่อสุขภาพคือ ปวดศีรษะ ง่วงนอน อ่อนเพลีย ซึมเซา อารมณ์แปรปรวน ประสาทหลอน เกิดตะคริวที่แขนขา สมองสับสน สมองอึกเสบ

1.2 พิษภัยจากสารปรอท พบได้จากหลอดฟลูออเรสเซนต์ หลอดนีออน ยาฆ่าแมลง กระจกส่องหน้า ฯลฯ มีผลต่อสุขภาพ คือ ทำให้เกิดระคายเคืองต่อผิวหนัง เหงือกบวม อักเสบ เลือดออกง่าย ปวดท้อง ท้องร่วงรุนแรง กล้ามเนื้อกระตุก หงุดหงิด

1.3 พิษภัยจากตะกั่ว พบได้จากแบตเตอรี่รถยนต์ ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช ตะกอนสี ฯลฯ มีผลต่อสุขภาพ คือ ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย ตัวซีด ปวดท้อง ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ มีอาการทางสมอง ความจำเสื่อม ชักกระตุก หมดสติลง

1.4 พิษภัยจากฟอสฟอรัส พบได้จากยาเบื่อหนู ตะกอนสี ฯลฯ มีผลต่อสุขภาพ คือ เหงือกบวม เยื่อปากอักเสบ

1.5 สารเคมีประเภทอื่นๆ เช่น สเปรย์ ยาฆ่าแมลง ยาทาเล็บ และยาล้างเล็บ ที่หมดสภาพ ฯลฯ มีผลต่อสุขภาพ คือ เกิดการระคายเคืองต่อผิวหนังและปวดศีรษะ หายใจขัด เป็นลม

2. การกำจัดขยะมูลฝอยอันตรายอย่างไม่ถูกต้องเหมาะสม อาจก่อให้เกิดปัญหาระยะยาวได้ อาทิ

2.1 สามารถสะสมอยู่ในดิน และน้ำได้เป็นเวลานาน ทำให้เกิดการปนเปื้อนน้ำผิวดิน และน้ำใต้ดินที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค

2.2 สามารถสะสมอยู่ในพืชและสัตว์ที่เป็นอาหารของคน

2.3 สามารถสะสมอยู่ในเนื้อเยื่อของคนและลูกหลานจนถึงขั้นอันตรายต่อชีวิต

3. การจัดการขยะมูลฝอย สามารถทำให้เกิดโรคในสัตว์เลี้ยง หรือทำให้ผลิตผลทางการเกษตรลดลงได้

4. การจัดการขยะมูลฝอยอันตรายอย่างไม่ถูกต้อง จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจหลายด้าน เช่น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

5. ส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้บริเวณที่มีขยะอันตรายเกิดสภาพไม่น่าดู และเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล

สำหรับแนวทางปฏิบัติของประชาชนในการแก้ปัญหา ได้แก่

1. ต้องมีการแยกขยะมูลฝอยอันตรายออกจากขยะมูลฝอยทั่วไป เก็บไว้ให้เป็นสัดส่วนและปลอดภัย เช่น แบตเตอรี่หรือถ่านไฟฉายที่ใช้แล้ว ควรเก็บรวบรวมใส่ถุงและแยกทิ้ง

ต่างหากจากขยะมูลฝอยทั่วไป และควรเลือกใช้แบตเตอรี่ที่สามารถนำมาชาร์จไฟได้ เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยและรักษาสภาพแวดล้อม

2. กระจังสปรีซ์ ต้องแน่ใจว่าหมดแล้วจริงๆ ถึงจะนำไปทิ้ง เพราะสามารถระเบิดหรือติดไฟได้
3. พยายามนำขยะมูลฝอยอันตรายหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นการประหยัดแล้วยังจะสามารถช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยอันตราย
4. นำขยะมูลฝอยอันตรายให้เทศบาลหรือสุขาภิบาลเผาในเตาที่มีการควบคุมความร้อน ให้อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถทำลายสารพิษนั้นๆ ได้ พร้อมทั้งกำจัดส่วนที่เป็นจีเอ็มโอให้ถูกต้อง
5. ในกรณีที่ไม่สามารถนำขยะมูลฝอยอันตรายส่งให้เทศบาลและสุขาภิบาลได้ก็ควรนำขยะมูลฝอยอันตรายห่อด้วยกระดาษหนาๆ ให้มิดชิด แล้วฝังดินโดยพิจารณาสถานที่ฝังให้เหมาะสม โดยไม่ให้มีการแพร่กระจายของสารพิษ
6. ควรจัดระบบการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย เช่น ระบบถัง 3 ใบ โดยแยกเก็บขยะออกเป็น 3 ถัง ถังสีดำใช้ใส่ขยะเปียก ถังสีเขียวใส่ขยะแห้ง และถังสีแดงใส่ขยะอันตราย
7. ขยะมูลฝอยประเภทสารเคมีต่างๆ ก่อนนำไปกำจัดควรจะทำให้เข้มข้นมากขึ้น เช่น ทำให้ตะกอนหรือ กรอง ถลัน ระเหย เพื่อให้ปริมาณเหลือน้อยลง ซึ่งจะสะดวกในการนำไปกำจัด

2.3.7 องค์ประกอบของขยะมูลฝอย

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2541) ได้อ้างข้อมูลของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน ที่ได้แยกแยะผลการวิเคราะห์ ชนิดหรือองค์ประกอบของมูลฝอยในเขตเทศบาลต่างๆ ของแต่ละภาคของประเทศไทยไว้ชัดเจน ซึ่งก็ชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบขยะของชุมชนทั่วประเทศไทย ส่วนใหญ่ยังคงเป็นเศษอาหาร เศษผักและซากสารอินทรีย์จากครัวเรือน โดยองค์ประกอบหลักๆ ที่รองลงไป คือ กระดาษและพลาสติก ตามลำดับ

องค์ประกอบข้างต้น สอดคล้องกับองค์ประกอบของขยะมูลฝอยในเขตเมืองเชียงใหม่ ดังที่ประพันธ์ เขมดาร์ง (อ้างใน สภาอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2535) ระบุว่า “กรณีของเชียงใหม่ ลักษณะขยะ จะแบ่งออกเป็นประมาณ 3 ส่วนใหญ่ๆ ด้วยกัน อันที่ 1 คือ เศษอาหาร อันที่ 2 กระดาษและพลาสติก อันที่ 3 คือส่วนอื่นๆ นี้ ได้แก่ เศษแก้ว เหล็ก อะไหล่ต่างๆ เหล่านี้...สัดส่วนเศษอาหาร ก็จะอยู่ประมาณ 55-75% อันนี้ คิดเป็นสัดส่วนโดยน้ำหนักที่แท้จริง ไม่ใช่เป็นน้ำหนักแห้ง กระดาษและพลาสติกจะอยู่ประมาณ 20-25% และอื่นๆ ประมาณ 10%”

ซึ่งเทวัญ พัฒนาพงศ์ศักดิ์ (2540) ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อองค์ประกอบและปริมาณของขยะมูลฝอยและความสำคัญ ในการพิจารณาองค์ประกอบของขยะมูลฝอยที่มีต่อกระบวนการจัดการมูลฝอย ไว้ว่า “มูลฝอยจากชุมชนโดยทั่วๆ ไปแล้วประกอบด้วย วัสดุหลายๆ ชนิดในปริมาณที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสถานที่สภาพเศรษฐกิจ รูปแบบการดำรงชีวิต กฎหมายข้อบังคับและปัจจัยอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ กระบวนการจัดการมูลฝอยจากแหล่งใดจึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบทางกายภาพของขยะมูลฝอยในแหล่งนั้น เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพิจารณา” ซึ่งสอดคล้องกับ สมทิพย์ ดำนธีรวิชย์ (2541) ที่กล่าวว่า “โดยทั่วไปแล้วปริมาณของมูลฝอยจะเพิ่มมากขึ้น ตามความเจริญของท้องถิ่นและฐานะความเป็นอยู่ของประชาชน และเพิ่มมากขึ้นทั้งอัตราส่วนที่เกิดขึ้นต่อคนและปริมาณทั้งหมดตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ปริมาณมูลฝอยมากน้อยจะขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปริมาณการเกิดมูลฝอย ได้แก่

- ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์
- ฤดูกาล
- อุปนิสัยของประชาชนในชุมชน
- สภาพเศรษฐกิจ
- ความหนาแน่นของประชากรและลักษณะชุมชน
- การบริการเก็บขนแลกำจัดมูลฝอย
- กฎหมายข้อบังคับและความร่วมมือของประชาชน
- สภาพการนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่”

สำหรับปริมาณขยะมูลฝอยในชนบทจากกรมควบคุมมลพิษ พ.ศ. 2535 รายงานว่า ประเภทของขยะมูลฝอยที่พบในหมู่บ้านจะมีองค์ประกอบเช่นเดียวกับขยะมูลฝอยในเมืองหรือเทศบาล สุขาภิบาล จะแตกต่างกันที่สัดส่วนของประเภทของขยะมูลฝอย ซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นกับการแพร่กระจายของความเจริญที่นำเข้าสู่ชนบท อัตราการเพิ่มปริมาณและประเภทของขยะมูลฝอยจากบ้านเรือนจะขึ้นกับปัจจัยของความเจริญ และการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้มีการนำสินค้าเข้าสู่หมู่บ้านได้สะดวกมากขึ้น ประเภทหรือลักษณะของขยะมูลฝอยจะเปลี่ยนรูปไปจากเดิม จากขยะมูลฝอยที่สามารถกำจัดได้โดยธรรมชาติเป็นขยะมูลฝอยที่ต้องการกำจัดที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การนำไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านถึงแม้จะมีข้อดีแต่นำปัญหามาให้เช่นกัน การกำจัดหลอดไฟเก่าที่มีอัตราการใช้สูงขึ้นเรื่อยๆ หรือการนำสารเคมีมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตปัญหาการกำจัดและการทำลายจึงเกิดขึ้นตามมา ซึ่งขยะมูลฝอยเหล่านี้วันจะเพิ่มมากขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับท้องถิ่นจะต้องเข้ามามีบทบาทในการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดและจริงจังมากขึ้น เพื่อเตรียมพร้อมในการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งจะเกิดจากการขยายตัวของธุรกิจเข้าสู่ชนบทในอนาคต

2.3.8 สาเหตุจากขยะมูลฝอย

ปัญหาเรื่องขยะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น พร้อมกับความเจริญเติบโตของสังคม และนับวันจะกลายเป็นปัญหาใหญ่โตขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้ เนื่องจากสาเหตุสำคัญ 4 ประการ คือ (สุนีย์ สีสุวรรณ, 2540)

1. ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน มีมากกว่าความสามารถที่จะเก็บและกำจัด การทิ้งขยะไม่ถูกที่ คือ ไม่ทิ้งขยะในภาชนะที่จัดไว้รองรับขยะ แต่ทิ้งตามความสะดวก เช่น ตามถนนหนทาง แม่น้ำลำคลอง ใต้ถุนบ้าน ริมน้ำนอกบ้าน บนรถโดยสาร เป็นต้น
2. การทิ้งขยะไม่แยกประเภทขยะ คือ ไม่ว่าจะเป็นเศษอาหาร เศษพืช ผัก ผลไม้ เศษกระดาษ ขยะที่ย่อยสลายยาก เช่น โฟม ถุงพลาสติก แก้ว โลหะ หรือขยะที่เป็นอันตราย เช่น ของมีคม เศษแก้วแตก ขยะติดเชื้อ และสารเคมีที่เป็นอันตราย ก็ทิ้งรวมกันไป ทำให้เป็นปัญหาในการแยกขยะและการทำลายขยะ

3. การจัดเก็บและทำลายขยะ มีกรรมวิธียุ่งยากและต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เนื่องจากประชาชนตั้งบ้านเรือนในชุมชนอย่างแออัดมากขึ้น

ทั้งนี้ หากมีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสมจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ดังนี้ (อุดม กมพยัคฆ์ อ่างใน ธนพร พนาคุปต์, 2538)

1. เป็นบ่อเกิดของเชื้อโรคต่างๆ เพราะขยะมูลฝอยเป็นสิ่งที่เหลือทิ้ง รวมถึงสิ่งสกปรกทั้งหลายที่รวมกันอยู่ จึงมีเชื้อโรคนานาชนิดปนอยู่สามารถจะเจริญแพร่พันธุ์ได้ดี และรวดเร็วในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และถ้าระยะเวลาที่ขยะมูลฝอยถูกทิ้งอยู่นานเท่าไร ปริมาณเชื้อโรคที่มีอยู่เป็นปริมาณก็จะแพร่กระจายออกไป ก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพของคนและสัตว์ได้
2. เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของพาหะนำโรค ได้แก่ แมลงสาบ หนู ยุง แมลงต่างๆ และสุนัข เป็นต้น สัตว์เหล่านี้นอกจากจะเข้าคุ้ยเขี่ยหาอาหาร ซึ่งมีอยู่มากมายในกองขยะมูลฝอยแล้ว ยังใช้เป็นที่อยู่อาศัยวางไข่ ฟักตัวอ่อน และเจริญเติบโต แพร่พันธุ์ต่อไป จนเพิ่มปริมาณมากขึ้น ซึ่งเป็นอันตรายอย่างมากที่จะพาเชื้อโรคต่างๆ ที่มีอยู่ในขยะมูลฝอยไปสู่คนและสัตว์ได้อย่างรวดเร็ว และแพร่หลายมากขึ้น
3. เกิดกลิ่นเหม็นและสภาพน่ารังเกียจ เมื่อขยะมูลฝอยเกิดการย่อยสลายโดยแบคทีเรียจะมีกลิ่นเหม็น ซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะปริมาณและชนิดของขยะมูลฝอย นอกจากนี้ ถ้าแมลงวันวางไข่ด้วยจะมีหนอนขึ้น เกิดสภาพไม่น่าดูเป็นที่น่าขยะแขยงอย่างมาก
4. เกิดเป็นเหตุรำคาญแก่บริเวณใกล้เคียง ดังที่กล่าวแล้วว่าเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์และแมลงต่างๆ เช่น หนู แมลงวัน ยุง เป็นต้น สัตว์เหล่านี้เมื่อเพาะพันธุ์มีปริมาณมากขึ้นก็จะออกมาพ่นพ่ายทำความรำคาญให้แก่บริเวณใกล้เคียง นอกเหนือจากการเป็นพาหะนำโรคอีกส่วนหนึ่งด้วย

5. เกิดอุบัติเหตุได้ เช่น เกิดอัมพฤกษ์ในกรณีที่ขยะมูลฝอยมีเชื้อไฟอยู่ ได้แก่ กระจก พลาสติก ซึ่งติดไฟง่าย ถ้ามีผู้ไม่ระมัดระวังทิ้งกันบูหรี่ที่ยังติดไฟอยู่ ก็จะเกิดอัมพฤกษ์ได้ง่าย อีกประการหนึ่งอาจเกิดอุบัติเหตุบาดเจ็บแก่ร่างกาย เนื่องจากกองขยะมูลฝอยใกล้กับทางเดินเท้า ซึ่งในกองขยะมูลฝอยอาจมีเศษแก้ว เศษโลหะ หรือของมีคม ซึ่งผู้สัญจรผ่านหรือเด็กอาจจะไปเดินเหยียบของมีคมเหล่านี้

6. นอกจากนี้ น้ำเสียจากกองขยะมีความสกปรกสูง มีทั้งอินทรีย์ สารอนินทรีย์ และเชื้อโรคปนอยู่ หากไหลไปปะปนเป็นบริเวณใดๆ จะทำให้เกิดความสกปรก เสื่อมโทรมของพื้นที่บริเวณนั้นๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ

จากแนวคิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการ สามารถสรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง พฤติกรรมขั้นต้นที่แสดงออกโดยการระลึกรวมถึงข้อเท็จจริง ความหมาย กฎเกณฑ์ ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้าใจ มีการนำไปใช้ โดยการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล ส่วนขยะมูลฝอย หมายถึง ของเหลือทิ้งจากขบวนการผลิตและการใช้สอยของมนุษย์ และจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามแหล่งกำเนิด ซึ่งขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเหล่านี้ หากปล่อยปะละเลยไม่ดำเนินการเก็บรวบรวมนำไปกำจัดอย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากจะทำให้ชุมชนขาดความสะอาดเรียบร้อยจะเป็นที่น่ารังเกียจแล้ว ยังทำให้เกิดปัญหามลพิษต่อสภาพแวดล้อมอย่างมาก หมายด้วย และในการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการ ควรให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญของปัญหาของขยะมูลฝอย อันจะนำไปสู่การเกิดความรู้สึกรับผิดชอบ ซึ่งจะก่อให้เกิดการมีจิตสำนึกที่พร้อมแสดงพฤติกรรม หรือการปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความเต็มใจ และมีส่วนร่วมกับคนอื่นหรือผู้เกี่ยวข้องเพื่อทำการแก้ไขปัญหาของขยะมูลฝอยต่อไป และในการศึกษาใช้การวัดความรู้ความเข้าใจเป็นแบบเลือกตอบ

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุวรรณ เตียรต์สุวรรณ (2533) ได้ศึกษาถึงสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย พบว่าการทิ้งมูลฝอยเป็นแบบถังเดียวไม่มีการคัดแยกมูลฝอย ขาดความร่วมมือจากประชาชนในการรักษาความสะอาด ไม่มีการนำมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ การทิ้งมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง และการขาดวินัยในการทิ้งมูลฝอยของประชาชนส่วนใหญ่ ทำให้มีมูลฝอยอยู่ทั่วไปในกรุงเทพมหานคร รัฐบาลต้องสิ้นเปลืองงบประมาณเป็นจำนวนมาก เพื่อให้กรุงเทพฯ เป็นเมืองสะอาด ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ตัวบุคคล โดยสร้างควมมีระเบียบวินัย สร้างแรงจูงใจ

ให้เกิดพฤติกรรมกา^๓รทิ้งมูลฝอยที่เหมาะสม เช่น มีการแยกมูลฝอยก่อนนำทิ้ง การนำมูลฝอยกลับ
มาใช้อีกครั้งหนึ่ง และควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาทุกชั้นตอน
ซึ่งหากจะมองดูแล้วทางออกที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาคือ การส่งเสริมให้มีการจัดการมูลฝอย
ตั้งแต่แหล่งกำเนิด

วจินี แสงสว่าง (2535) ได้ศึกษา “พฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการรักษา
ความสะอาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” พบว่ากลุ่ม
ตัวอย่างส่วนใหญ่ในอำเภอดำเนินสะดวกทั้งบริเวณและที่ไม่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ยังมีพฤติกรรม
การเก็บและกำจัดมูลฝอยไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลเท่าที่ควร อีกทั้งไม่มีการคัดแยกประเภทและ
ชนิด มูลฝอยจากครัวเรือน เพื่อทิ้งในถังรองรับมูลฝอยเปียกและมูลฝอยแห้ง มูลฝอยจากครัวเรือน
ส่วนหนึ่งทิ้งในถังรองรับของสุขาภิบาล อีกส่วนหนึ่งถูกทิ้งลงในคลองดำเนินสะดวกหรือใต้ถุนบ้าน
เป็นประจำ สำหรับมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น ขวดแก้ว พลาสติก กระดาษ โลหะ
จะเก็บกองไว้บริเวณนั้นเพื่อขาย และพฤติกรรมการรักษาความสะอาดส่วนใหญ่ไม่ขึ้นอยู่กับความรู้
ข่าวสาร

วิภาเพ็ญ เกียรติกุล (2536) ได้ศึกษาพฤติกรรมกา^๓รจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนใน
เขตพื้นที่ชนชั้นกลาง กรุงเทพมหานคร พบว่า พฤติกรรมกา^๓รจัดการขยะมูลฝอยส่วนใหญ่จะทิ้งขยะ
ทุกประเภทรวมกัน โดยทิ้งในถังโดยตรงหรือทิ้งรวมในถุงพลาสติกก่อนนำไปทิ้ง และพฤติกรรม
กา^๓รจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา คือ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงจะมี
พฤติกรรมกา^๓รจัดการขยะมูลฝอยดีกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า แต่ไม่มีความสัมพันธ์
กับความรู้เรื่องขยะมูลฝอยและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ถึงแม้กลุ่มตัวอย่างจะมีความรู้ในเรื่อง
ขยะมูลฝอยมากก็ตาม แสดงให้เห็นว่าความรู้อาจไม่ใช่ปัจจัยหลักที่จะทำให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
อาจจะต้องมีปัจจัยอื่นมาสนับสนุนร่วมด้วย เช่น สภาพแวดล้อมในสังคมนั้นๆ ความมีระเบียบวินัย
ตลอดจนจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม

ประมวล พูนสังข์ (2536) ได้ศึกษาความรู้ ทักษะ และกา^๓รปฏิบัติ ในการจัดการขยะ
มูลฝอยอันตรายจากอาคารบ้านเรือนของประชาชนในเขตเมืองและเขตชนบท : กรณีศึกษาจังหวัด
สุโขทัย พบว่าในเขตชนบทความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยอันตรายจากบ้านเรือนยังไม่ดีพอ อาจเนื่อง
มาจากสภาพตำบลหมู่บ้าน ที่ตั้งของบ้านเรือนอาศัยอยู่ห่างไกลจากความเจริญของเขตเมือง ซึ่ง
ทำให้กา^๓รรับข่าวสารต่างๆ ไม่สะดวกเท่าประชาชนในเขตเมือง และประชาชนมีการศึกษาอยู่ใน
ระดับต่ำกว่าประชาชนในเขตเมือง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการศึกษาเพื่อให้
พ้นเกณฑ์ที่ทางราชการบังคับเท่านั้น และความรู้เรื่องขยะมูลฝอยจากบ้านเรือนมีความสัมพันธ์กับ
การศึกษาและความรู้ที่เคยได้รับเกี่ยวกับเรื่องขยะมูลฝอย และกา^๓รปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอย

อันตรายจากอาคารบ้านเรือนของประชาชนในเขตเมืองและเขตชนบทมีความแตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากชนบทรรมนิยมความเป็นอยู่ ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่างๆ มีความแตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า การที่ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยอันตรายจากอาคารบ้านเรือนน้อยนั้น ในอนาคตหากไม่มีการริเริ่มสนใจในปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยจากอาคารบ้านเรือน ปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากขยะมูลฝอยจากอาคารบ้านเรือนก็จะเพิ่มมากขึ้น หรือหากแก้ไขได้ก็ต้องใช้กำลังคนและงบประมาณมากกว่าที่จะเริ่มทำกันในปัจจุบัน ดังนั้น อาจมีการเสริมความรู้เกี่ยวกับด้านนี้ผ่านสื่อต่างๆ เพิ่มมากขึ้น และเพิ่มเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องต่างๆ

อินทราณี สุขสมบูรณ์ (2536) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตตำบลแม่สะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ กระบวนการรับรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ชาวบ้านได้รับมากที่สุดคือ การได้ยิน และได้ฟัง การรู้จากหอกระจายข่าว การรับจากรายการโทรทัศน์ วิทยุ การรู้จากการประชุมในกลุ่มชาวบ้าน โดยมีการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาจากการเคยได้ยินและได้ฟังมากที่สุด ซึ่งทำให้มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น

ธนพร พนาคุปต์ (2538) ได้ศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี พบว่าพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของของกลุ่มตัวอย่างมีการเก็บรวบรวม การคัดแยก การกำจัดขยะมูลฝอยถูกต้องในระดับสูง แต่มีพฤติกรรมการลดปริมาณขยะมูลฝอย และการนำไปใช้ประโยชน์ถูกต้องในระดับปานกลาง ส่วนตัวแปร ระดับการศึกษา การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา แต่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยได้ถูกต้องในระดับสูง และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยรับข้อมูลข่าวสารแต่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยถูกต้องในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากปฏิบัติจากความเคยชินมากกว่า รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยใน ครัวเรือนอยู่ในระดับกลางแต่มีพฤติกรรมการจัดการในระดับสูง

ลีติก ฤทธิเนติกุล (2540) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านคอยปุย - ช่างเคียน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตอุทยานแห่งชาติคอยสุเทพ - ปุย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ และพบว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาต้นไม้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สมเกียรติ ทองมี (2540) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบทัศนคติของชาวเขาเผ่าม้งกับเผ่ากะเหรี่ยงต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในตำบลแม่แดด อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

ชาวเขาเผ่าม้งมีความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้น้อยกว่าชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งส่งผลให้มีระดับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้น้อย ดังนั้น ควรมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ให้ชาวเขาเผ่าม้งมากขึ้นกว่าเดิม และในการให้ความรู้นั้นน่าจะมีการใช้สื่อมวลชนประเภทต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ แผ่นพับ ในการเผยแพร่ความรู้ด้วย

วิชัย ลักษณะรุจิ (2541) ได้ศึกษาวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนบ้านหลวยและบทบาทของผู้นำกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านหลวย พบว่าวิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่กำหนดให้ชุมชนใช้เป็นวิธีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างธรรมชาติ และสะดวก ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ใช้กันในชุมชนทั่วไป หรือให้ประชาชนปฏิบัติได้ง่าย เพราะวิธีการจัดการขยะมูลฝอยจะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน ถ้าหากมีการกำหนดวิธีการที่ยุ่งยากมีค่าใช้จ่ายสูงก็อาจจะทำให้ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือหรือปฏิบัติได้เป็นส่วนน้อย และประชาชนจะใช้วิธีการของประชาชนเองที่อาจก่อให้เกิดได้ทั้งผลดีและผลเสีย จากวิธีการจัดการขยะของชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถใช้วิธีการที่เหมาะสมกับประเภทขยะภายในครัวเรือน เช่น วิธีการนำขยะที่เหลือจากการทำอาหารภายในครัวเรือนที่เป็นขยะเปียก ใส่ถุงพลาสติกและมัดให้เรียบร้อยก่อนนำไปทิ้งถึงขยะ การเก็บถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่รถยนต์ หลอดไฟฟ้า ไข่มืดโกนที่เสื่อมสภาพใส่ถุงขยะห่อมัดมัดก่อนนำไปกำจัดเองหรือให้พนักงานจัดเก็บขยะต่อไป และการแยกขยะอันตรายประเภทถ่านไฟฉาย กระป๋องสเปรย์ ขวดทินเนอร์ ขวดยาฆ่าแมลงที่ใช้หมดแล้วออกจากขยะประเภทอื่นๆ ซึ่งวิธีการดังกล่าวประชาชนมีความเข้าใจและสามารถทำได้เป็นปกตินิสัย โดยมีข้อเสนอแนะว่า ควรจะเพิ่มความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้เกิดความตระหนักว่า เป็นผู้ก่อให้เกิดขยะและจะต้องรับผิดชอบต่อขยะที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง เพราะถ้าหากประชาชนขาดความตระหนักแล้วก็จะเพิ่มปริมาณขยะมากขึ้น โดยเชื่อว่ามิผู้เก็บขนให้

จักรพันธ์ พิษคุณ (2545) ได้ศึกษาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง พบว่า ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ แต่ละระดับการศึกษามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฯ แตกต่างกันไป ดังนั้น ควรมีการพัฒนาด้านการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโดยเน้นถึงจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง มีความรู้ จิตสำนึกในการรักและหวงแหนถิ่นที่อยู่ และส่วนใหญ่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากแหล่งข่าว ได้แก่ หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน และรองลงมาคือ เอกสารเผยแพร่ เจ้าหน้าที่

วุฒิฉัตร ศรีพาเพลิน (2545) ได้ศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ที่มีผลต่อการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ จึงอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ ดังนั้น การให้การศึกษแก่ชาวเขาเผ่าม้งเหล่านี้ อาจเป็นการให้การศึกษานอกระบบโรงเรียน หรือเป็นการศึกษาผู้ใหญ่ก็จะทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น การพัฒนาในด้านต่างๆ ก็จะง่ายขึ้น เนื่องจากชาวเขาเหล่านี้เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้คิดตัดสินใจในการดำรงชีวิตในครอบครัว ถ้าเขาเหล่านี้มีความรู้ก็จะเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ง่ายขึ้นและเร็วขึ้น คาดว่าจะมีผลต่อการพัฒนาในทุกๆ ด้าน สำหรับพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชาวเขาเผ่าม้งมีพฤติกรรมฯ ถูกต้องในเกณฑ์น้อย ซึ่งมีผลทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ดังนั้น หากมีการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้เกิดแก่ชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง ก็จะให้มีพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในประเด็นต่างๆ มากขึ้น อันจะพาไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืนต่อไปได้ และจากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่าไม้ และการใช้สารเคมีมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่าไม้และสารเคมี และยังพบว่าระดับความรู้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์ดินและป่าไม้ ซึ่งผู้วิจัยเสนอแนะว่าหากชาวเขาเผ่าม้งมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น และมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ก็จะมีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

วิชัย จ้าวเจริญ (2547) ได้ศึกษาศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของบ้านม้งป่าเกี๊ยะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การที่ปัจจุบันมีจำนวนผู้ได้รับการศึกษา สามารถอ่านออกเขียนได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้ความคิดในคนรุ่นใหม่มีความใกล้เคียงกันจึงง่ายต่อการทำความเข้าใจ และสื่อสาร โดยเฉพาะระบบความคิดที่ใกล้เคียงกันเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการในเรื่องดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น และความเป็นชาติพันธุ์ม้งที่มีการให้ความเคารพกันในระบบการปกครองตามอาวุโส และบรรพบุรุษดั้งเดิมก็ทำให้ได้รับความร่วมมือที่ดีจากชุมชนและง่ายต่อการปกครองดูแล ขณะเดียวกันสมาชิกในชุมชนจะมีการถ่ายทอดและเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ จากวิถีชีวิตประจำวัน พิธีกรรม และความเชื่อที่กระทำภายในชุมชน ทั้งจากการเข้าร่วมกิจกรรมโดยตรงและซึมซับเอง และการถ่ายทอดในระดับครัวเรือน ก็มีผลโดยตรงต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในส่วนของการรับรู้ข่าวสารข้อมูลจากภายนอกที่ปัจจุบันชุมชนสามารถรับรู้จากสื่อต่างๆ อย่างมากมาย ทั้งจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และจากการประชุมประจำเดือน การมีเสียงตามสายกระจายข่าวทำให้ชุมชนสามารถทราบและติดตามความ

เคลื่อนไหวเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการฯ มากยิ่งขึ้น

ศุชาติณี อินทร์ผูก (2548) ได้ศึกษาความตระหนักในปัญหาการจัดการมูลฝอยกับพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำของประชาชนเขตเทศบาลนครลำปาง ที่พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปาง ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเศรษฐกิจในปัจจุบันเป็นที่รู้กันว่าตกต่ำ ประชาชนส่วนใหญ่มีการนำมูลฝอยแห้งที่ยังคงสภาพไปขายมากกว่าที่จะนำกลับมาใช้ซ้ำ อีกทั้งยังมีรถรับซื้อของเก่ามารับซื้อถึงบ้าน มีความสะดวกสบายมากกว่า ปัจจุบันคนส่วนใหญ่ทำงานนอกบ้านจึงไม่ค่อยมีเวลาที่จะนำมูลฝอยมาประดิษฐ์เป็นของใช้ในบ้าน อีกทั้งเป็นการเสียเวลา ทำให้พฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำไม่ค่อยจะเกิดขึ้นกับคนในเขตเทศบาลฯ เท่าใดนัก และให้เหตุผลเพิ่มเติมว่าอาจเป็นเพราะประชาชนอยู่ในช่วงภาวะเศรษฐกิจถดถอยและเป็นช่วงที่ค่าครองชีพค่อนข้างสูง จึงมีการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่ไม่จำเป็นลง ลักษณะการแสดงออกของพฤติกรรมเป็นการแสดงออกด้วยความเคียดแค้นจากการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ภายใต้อิทธิพลของแนวคิดลัทธิเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ทำให้เกิดสับสนด้านการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ ทำให้ประชาชนได้รับอิทธิพลส่งผลทำให้ประชาชนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่ไม่จำเป็นลงและเพื่อความอยู่รอดในวิถีชีวิตประจำวัน และผลการทดสอบสมมติฐานจำแนกตามระดับการศึกษาของประชาชน พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่สูงจะมีพฤติกรรมการนำมูลฝอยกลับมาใช้ซ้ำมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า โดยคนที่เรียนในระดับที่สูงขึ้น ย่อมมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับประเภทและชนิดของมูลฝอย รวมทั้งประสบการณ์ที่ได้พบเห็นจากแบบอย่างในครัวเรือน จากสถาบันการศึกษาหรือแม้กระทั่งสื่อต่างๆ มาทดลองปฏิบัติในรูปของพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำ ดังนั้นระดับการศึกษาของประชาชนที่แตกต่างกันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำของประชาชน

สรุปเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จะเห็นว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นปัญหาลิ่งแวดล้อมนั้น มีหลายประการ เช่น ระดับการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจในปัญหา เป็นต้น และในการศึกษาที่ผ่านมา ถึงแม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอยู่บ้างแต่ก็เป็นการศึกษากรณีพื้นที่ราบหรือในชุมชนเมืองเป็นส่วนใหญ่ โดยยังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาในกรณีของพื้นที่สูง ซึ่งงานศึกษาในกรณีพื้นที่สูงส่วนใหญ่ที่พบจะทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในองค์รวม โดยจะเน้นศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้

หรือทรัพยากรน้ำ เป็นต้น ดังนั้น จึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาในพฤติกรรมจัดการ
ขยะมูลฝอยบนพื้นที่สูง โดยใช้ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ศึกษา
โดยจะทำการศึกษาตัวแปร ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ การรับรู้ข้อมูล
ข่าวสารผ่านสื่อ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการ ซึ่งคิดว่าจะมีความสัมพันธ์
ต่อพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบนพื้นที่สูง มาใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved